

List izhaja
dvakrat na mesec.

Posamezna št. 75p

Naročnina
mesečno 1.50 D.Rokopisi se ne
vračajo.Nefrankirana pisma
se ne sprejemajo.

VOJNI INVALID

Poštnina plačana
v gotovini.Uredništvo in
upravnništvo v
Št. Peterski
vojašnici.

Glasilo izvršnega odbora udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS.

Poziv na delegatsko anketo.

Izvršni odbor Udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS v Ljubljani, pozivlja vse svoje podružnice, da pošlje vsaka po enega delegata na anketo, ki se vrši

dne 4. novembra t. l.

v Ljubljani v salonu restavracije »pri Levu« na Gosposvetski cesti št. 16. Pričetek je točno ob 8. uri zjutraj.

Dnevni red:

1. Prečitanje zapisnika zadnje ankete.
2. Poročilo izvršnega odbora.
3. Ustanovitev zadruga.
4. Popolnitev izvršnega odbora.
5. Slučajnosti.

Vsak delegat mora imeti s seboj pooblastilo svojega odbora. Dotični, ki pridejo na predvečer in bodo rabili prenočišča, naj takoj javijo izvršnemu odboru, da preskrbi dovolj postelj.

Polnoštevilna udeležba je dolžnost.

Kako se spreminja načrt zakona.

Znano je, da ministrstvo spreminja načrt bodočega invalidskega zakona, kakoršnega smo izdelali lani, meseca septembra, o priliki medzavezniškega invalidskega kongresa v Ljubljani. Takrat so se odposlanci udruženja načelno zjedini z ministrom za socialno politiko in sestavil se je načrt bodočega invalidskega zakona, za katerega se je invalidom obljubilo, da pride tak pred skupščino. Takoj po sestavi ni bilo o načrtu ne duha ne sluha. Parlament se je sestal k lanskemu jesenskemu zasedanju, toda zakonski načrt se mu ni predložil, obljuba je bila prelomljena. Invalidi smo protestirali, intervenirali in opominjali. Pri tem pa smo zvedeli, da se zdi načrt vladi preobtežilen in da ga je začela takoj prikrejevati v svojem smislu. Do rezultata takratna vlada ni prišla, ker je poprej odstopila. Izvršile so se volitve in spomladi smo dobili nove ministre in poslance. Poverili so si nalogo sprejeti več socialno važnih zakonov, med njimi tudi invalidski zakon. Zasledujemo natančno vsak korak, ki bi nas mogel dovesti malo bližje do uresničenja težko pričakovanega zakona. Na žalost pa opazamo, da se namenoma zavlačuje z različnimi izgovori in sredstvi vprašanje invalidskega zakona, dokler ne pride ugoden čas, da ga bo mogoče sprejeti po volji vlade.

Tudi sedanja vlada je zakon predelala v svojem smislu, mogoče da ga bo zopet korigirala nekoliko po naših željah, ker je minister za socialno politiko izjavil in tudi že povabil deputacijo središnjega odbora na tozadevni sestanek.

Dobili pa smo v roke sedanji vladini načrt našega bodočega zakona in smo ga preštudirali ter primerjali z zakonskim načrtom, ki je sestavljen v sporazumu z našimi predstavniki.

Na podlagi teh posnetkov moramo izjaviti, da je načrtu odvzeto najvažnejše, nekaj pa prikrojenega tako, da bi znali v slučaju, ako še skupščina kaj spremeni, imeti še slabši zakon, kot je sedanji začasni. Boljše nič, kakor pa, da bi na trdni zakonski podlagi naprej propadali in umirali. Zato vidimo pred seboj hudo borbo, ker s sedanjim načrtom je vlada pokazala vso svojo namero in voljo.

Da bo vsak od nas informiran in pripravljen svoje pravice braniti, hočemo nekoliko pojasniti razlike med obema načrtoma.

Lanski sporazumni načrt je objavljen v našem glasilu »Vojni Invalid« št. 8 od 30. aprila 1923.

Ako primemo tega v roke in primerjamo s sedanjim vladnim načrtom, razvidimo sledeče:

Pri strokovnem pouku (čl. 23) bi morala določiti »strokovna komisija« prikladnost obrta in dobo trajanja (čl. 27). To se je vršilo že tudi no sedanjem začasnem zakonu. Nov načrt pa strokovno komisijo sploh odpravlja in določa, da bo vse to opravljala uprava invalidskega doma.

Invalidu bi se morala dati popolna oskrba za čas učenja bodisi v zavodu ali izven zavoda. (čl. 30.) Novi načrt pa določa samo vzdrževanje po domovih, popolnoma prezre pa one invalide, ki bi se učili zunaj pri mojstrih glede podpiranja. Ali se mogoče zanašajo, da so jih mojstri dolžni z vsem preskrbovati? Lani smo spravili v načrt tudi, da participira učenec invalid po domovih poleg dnevnice v denarju tudi pri čistem dobičku od svojega dela (§ 31). To se je v novem načrtu brisalo.

Naša zahteva (po čl. 32), da se ustanove za zaščito dece po vseh glavnih mestih države otroški zavodi, se je črtala. Določa se samo prednost sprejemanja vojnih sirot v že obstoječe zavode, ki se pa navadno branijo sprejemati našo deco brezplačno.

Čl. 35 a in 35 b, ki sta določala za oficirje, ako prestopijo v civilno državno službo iste čine kaor so jih imeli v vojaški službi in da ob izstopu iz vojske napredujejo za en čin, sta izbrisana.

V lanskem načrtu (čl. 37 a) predvideno primoranje obratov, da sprejmejo gotovo število nezaposlenih vojnih žrtev in sicer na vsakih 15 delavcev po enega invalida, ali 2 siroti, je sicer ostalo, toda dostavilo se je, da se to vrši po predhodnem zaslišanju pristojne komore. Glede zmanjšanja telesne nesposobnosti in sestave razsodišča sta se odstavka zbrisala.

Kazni, ki so za to predpisane (v čl. 37 b), so se določile v vladinem načrtu od 300 do 5000 Din, in v slučaju ponavljanja največ do 10.000 Din. Odstavek za taka podjetja, ki ne morejo vsled pretežkega dela sprejemati invalidov je izpuščen.

Procenti, ki so bili določeni (v čl. 43), da jih morajo dajati maloprodajalci tobaka v blagajno udruženja vojnih invalidov po novem načrtu odpadejo. Ker so trafikanti po večini same vojne žrtve, se moramo nekako s tem strinjati. Pač pa je velik udarec za udruženje, ker odpade $\frac{1}{1000}$ od državnega monopola. Odpade tudi (v čl. 44) pravica izjave pri posameznih osebah

takoj, pri udruženju pa en dan po izvršeni licitaciji za državne nabavke. Pri prosti vožnji (čl. 46) so izpuščeni vsi odstavki, ki dajejo popuste za privatne vožnje in pravica izdajanja legitimacij za to potom udruženja. Ali tako delajo tudi pri izvoznikarjih in onih, ki se vozijo v svrhu političnih intrig? Težkih invalidov z dodatkom (čl. 47) ni. Dobro reducirali so pokojnine (čl. 44). Prejšen načrt je predvideval celo invalidnino po šaržah in zmanjševanje po odstotkih. Sedaj je tudi to preurejeno, seveda pa vsote znatno zmanjšane.

Redovi dobe: polinvalidi 480 Din, polni invalidi 1440 Din in težki invalidi 2400 Din letno.

Od tega dobe kaplari 5%, podnaredniki 10%, naredniki pa 15% več.

Nižji oficirji in obvezniki činovniškega reda: polinvalidi 630 Din, polni invalidi 1890 Din in težki invalidi 3150 Din.

Višji oficirji in obvezniki činovniškega reda dobe: polinvalidi 900 Din, polni invalidi 2700 Din in težki invalidi 4500 Din.

Za tem pa ima novi načrt nekaj novega, namreč da težki invalidi oficirji sprejemajo, ako nočejo biti stalno v invalidskem domu polno plačo kot njihovi aktivni tovariši istega čina. Tega v lanskem načrtu ni bilo in je zato nekaj dodatek k čl. 51 poprejšnjega načrta.

Prejemki za ženo polnim in težkim invalidom (čl. 55) so urejeni po novem načrtu takole:

Od pokojnine pripada dodatno:

$\frac{1}{8}$ (mesto 25%) ako ne znaša direkt. davek nad 30 Din (prej 10 Din); $\frac{1}{10}$ (mesto 22.5%) ako ne znaša direkt. davek nad 60 Din (prej 20 Din); $\frac{1}{12}$ (mesto 20%) ako ne znaša direkt. davek nad 90 Din (prej 30 Din).

Za otroke se po novem načrtu ne dobiva več kot do 7. leta starosti, ako ne hodijo v šolo. Pri nas sicer to ne pride v poštev, ker hodi vsak otrok v šolo, vendar pa je ta pasus smeslen, ker kaže zunanji javnosti modernizem, ki je mogoč samo pri nas.

Zaročenke (čl. 58) za vdovsko pokojnino so izključene.

Za vdove so določbe našega načrta (čl. 59) glede pokojnine spremenjene v toliko, da prejema vdova nad 45 let stara ali pa mlajša, ako je nesposobna za delo dvakrat toliko pokojnine, kolikor prejemajo težki in polni invalidi, dodatka za žene (po spremenjenem čl. 55 lanskega načrta) kakor smo že poprej omenili.

Za delo sposobne vdove pod 45. letom starosti pa prejemajo enako pokojnino kot je dodek za žene polnih in težkih invalidov (čl. 55, toraj enkratni) toda le pod pogojem, da ne plačujejo 30 Din neposrednega davka. To nikakor ne gre, ker pokojnine se ne sme v nobenem slučaju nikomur trgati. Cel člen 60 poprejšnjega načrta glede smatranja smrti pogrešanih odpade, ker je za nje predpis drugje.

Povišanje pokojnin vdovam za otroke (čl. 61) se spremni takole:

Nadaljni poviški odpadejo. Glede otrok velja ista določba do 7. leta, ako ne hodijo v šolo, ali da niso nesposobni za šolo.

Odstavek, da naloži država za vsako siroto brez očeta in matere po 5000 Din v hranilnico (čl. 62) odpade.

Stariši padlih sinov (čl. 63) siromašni, delanezmožni, ako so izgubili enega sina, ki je umrl v vojski ali pozneje kot težki invalid, dobe, ako je eden od starišev 300 Din, ako sta oba pa 450 Din letno. Določbe, ako je invalid umrl kot polni ali težki odpadejo.

Pač pa ostanje povišice za 2 ali več sinov nespremenjene.

Ako umrli ni imel žene ali otrok (§ 64), dobe stariši, nedoletni bratje ali sestre, ki jim je bil hranitelj skupaj letno podporo 300 Din.

Določbe (čl. 67) glede ustreljenih po nedolžnem (čl. 68) glede razporedbe civilnih invalidov (končec čl. 74), glede povišic družinam moralno propadlim in (končec čl. 77) glede lo-

čenih vdov odpadejo. Važno je, kako je prikrojen čl. 79.

Izgube pokojnino:

a) polinvalidi, ki plačajo nad 60 Din neposrednega davka;

b) ostali uživalci pokojnine nad 90 Din neposrednega davka;

c) vdove pod 45 leti sposobne za delo, ki plačajo nad 80 Din neposrednega davka.

Pokojnina je krvava odškodnina, ki se ne sme nikdar odreči. To je bilo do sedaj samo pri dokladah. Ako bo šel davčni vijak naprej, bo kmalu večina plačevala tako visoke davke, ker se vedno novi vpeljujejo. Tudi se bo lahko različne davke smatralo za neposredne.

Cel odstavek (čl. 81 a), ki govori o prvenstveni pravici na koncesije invalidom in organizacijam je potem izpuščen. Sicer novi načrt tudi nekaj omenja v nekem začetnem paragrafu o prvenstvu restavracije itd., vendar pa tako dvomno, da se ne ve, ali samo na one, ki jih daje v zakup država, ali na vse. To je zato nejasno, ker je ta odstavek priklopljen tekstu glede državnih zakupodajatev in nabavk. Pri pritožbah proti nadpreglednim komisijam (čl. 88) je izpuščen vzrok »v slučaju materijelne kršitve zakona«.

Vrhovne invalidske pregledne komisije bi se morale ustanoviti po vseh glavnih mestih pokrajin, kakor je predvideval konec čl. 90. Te komisije so v vladnem načrtu popolnoma prezrte.

K čl. 91 dostavlja novi načrt kakšne dokumente je treba prinesiti za prijavo invalidnine (inv. uverjenje, poročni list, potrdilo o imetju in potrdilo, ako ima roditelje, brate, sestre). Oblastna invalidska sodišča (čl. 93) so v novem načrtu popolnoma odpravljena. Obstoji samo vrhovno invalidsko sodišče v Beogradu. V prvi inštanca pa rešuje o pokojninah pristojno prvo-inštančno civilno sodišče.

Nadaljni odstavki pa pojasnjujejo kake osebe morejo biti v teh sodiščih in njih sestav. Tudi odstavek glede revizij postopanja ima sicer isti smisel, toda je malo bolj razširjen in pojasnjen. V kolikor pa se tiče zahtevka obnove pri oblastnih sodiščih, so vsi členi 99, 100, 101 in 102 brisani.

Izpuščeni so tudi vsi členi odstavka glede odkupnin s podeljevanjem zemlje, to je od čl. 111 do 118 a. Tukaj se vidi, kako se misli z agrarno reformo in da se štiti vlagatelja, ne pa onega, ki se je boril za zemljo.

Glede invalidskega amortizacijskega posojila je odstavek sicer ostal, samo način podpisovanja se v nekaterem smislu nekoliko predrugači. Pač pa sta izpuščena člena 123 in 124, ki govorita o prisilnem podpisovanju v slučaju,

da posojilo ne bi uspelo in o komisijah za podeljevanje posojil. Tudi odpade v novem načrtu za udruženje vojnih invalidov predvidena postavka vsako leto v državnem budgetu, kot podpora (čl. 133 a). Narodni fond za invalide (čl. 135) dobiva po novem načrtu poleg postavk po našem načrtu tudi 4/100 od državnega monopola, kateri se je dosedaj izplačeval udruženju, vse zaklade in dobrotvore, ki obstoje pri vojnih in civilnih oblastih ter vse dohodke, ki bodo odrejeni po drugih zakonih.

Izpuščen pa je odstavek glede zemlje, katero da država in kazni, ki so navedene v odstavku 13 tega člena. Za tem pa je v novem načrtu popolnoma nov člen, ki govori, da bo vsa imovina Narodnega fonda naložena pri Državni hipotekarni banki. Nepremičnine, ki ne bodo nosile zadosti dohodkov, pa se bodo prodale in denar naložil v gori navedeno banko. Nepremičnine se bodo mogle prodati ali zadolžiti samo z dovoljenjem finančnega ministra. Ker na ta način pripade Narodnemu fondu vse premoženje tukajšnje komisije za vračajoče se vojnike, nismo sigurni, ako ne bodo spoznali Golnika ali pa zgradbe za ambulatorij na Mirju za nerentabilne in jih na ta način prodali. Sicer je mišljeno to za poslopja in zemljišča, ki ne služijo v invalidske namene, vendar pa se da vse narediti.

Dalje se v novem členu predpisuje uprava Narodnega fonda, ki jo bodo vršili pomočnik ministra, načelnik invalidskega oddelka, načelnik oddelka zaščite dece, računskega oddelka in predstavnik udruženja, ki ga imenuje središnji odbor. Narodni fond bi moral imeti po lanskem načrtu tudi oblastne uprave. Vsi dotični členi od 139 do 144 a so izpuščeni. Toraj se bo po vladinem načrtu stekal in upravljaj Narodni fond samo v Beogradu. Izkušnje ima-

mo dosedaj velike, koliko so dobile doslej pokrajinske fin. blagajne izplačanih kreditov. Ako ne bomo imeli pokrajinskih uprav Narodnega fonda, bo v bodoče ravno tako, ali pa še slabše. Predno bomo kaj izprosili za izdatke tukajšnjih potreb, kakor za zavode, zdravstvo, pokojnine itd., bo stalo veliko truda in časa. Ali ne bi poznala oblastna uprava najbolje, kaj je v posameznih pokrajinah najbolj potrebno?

Konečno je odvzet še v prehodnih določilih čl. 159 a, glede prevedbe oficirjev v višji čin in sicer onih, ki so po sodni razsodbi postavljeni v invalidsko stanje, predno je stopil zakon v veljavo. Izbrisan je nadalje čl. 164 glede brezplačne odstopitve zemljišč za zgradbe zavodov in brezplačnega carine prostega prevoza tozadevnih potrebščin ter čl. 166 do 168, s katerim bi se poverili različni upravni posli z vojnimi žrtvami udruženju in da se oblasti odzovejo Narodnemu fondu in udruženjem.

Tako so po svoje predelali načrt našega bodočega zakona.

Ako naš čitatelj vzame v roko svinčnik in primerja tale članek z načrtom, ki smo ga lani sestavili in objavili v letošnji 8. številki nasega glasila ter si zaznamuje spremenjeno in črta opuščeno, bo uvidel, da je odvzeto ravno najvažnejše in najpotrebnejše.

Kaj nam pomaga dolga vrsta lepo donečih fraz, ko pa kar naenkrat udari vladni načrt invalida po zobeh.

Ta načrt nam ne bi prinesel nič novega in nič boljšega. Zato je vseeno, ako takega zakona sploh nikdar ni.

Kakor pa smo že v uvodu navedli, je minister za socijalno politiko izjavil, da bo ta načrt še enkrat predelal z zastopniki udruženja. To se je že baje zgodilo z zastopnik središnjega odbora, kakor poročajo zadnje vesti.

Zadnji resni delavec.

Naš zdravstveni referent in bivši načelnik invalidskega odseka g. dr. Anton Breclj je razrešen svojega mesta. Ob tej priliki se moramo spomniti nazaj v njegov delokrog. Bil je eden izmed prvih delavcev na našem polju, ki se ga je energično oprijel takoj po prevratu, ko sta z g. dr. Ježem vstvarjala invalidske naprave. Ako se spomnimo takratnih in pa današnjih razmer, moramo uvideti, da sta imela gospoda veliko dobrih načrtov, prave volje in sočutja in sta tudi veliko udeležila. Skoro vsi zavodi in ves sistem invalidske oskrbe je delo njihovih misli, katerega pa danes različni neprijatelji in veščaki polagoma upropaščajo. Može, ki so bili naši in ki so z nami čutili, so morali iti pod pritiskom nevidne sile in g. dr. Breclj kot

eden izmed tistih, stopa sedaj zadnji po tej nehvaležni poti.

Če prav ne pri prav dobrih pogojih in razmerah je gospod doktor vzdržal na zdravstvenem mestu, iz česar se vidi, da mu je bil invalidski položaj pri srcu, da se je žrtvoval rad zastoj v pomoč bednim bolnikom invalidom, akoprav ni dobil, kakor znano že nad pol leta nobene plače.

Toda to kriv današnji režim, kriv je tudi, da smo izgubili velikega dobrotnika, kateremu moramo biti hvaležni za njegov petletni trud.

Mesto njega pa bodo prišli drugi, ki znajo drugače in ki smo jih imeli že tudi prilko čutiti.

Invalid.

PODLISTEK.

Ivan Vuk:

Častniški sluga.

(Predvojna bajka.)

II.

Stotnik Alfred Hinski je bil neoženjen, že star stotnik, visok, suhljat, z gostimi brkami pod nosom, ki so dajale njegovemu suhljatemu licu tako srdit izraz, kakor so naslikani obrazi tistih dveh rimskih vojščakov, ki stojita vsako leto na veliki petek in veliko soboto pri »božjem grobu«, ki je narejen v Marijini kapeli farne cerkve sv. Martina. Zato so mu vojščaki njegove stotnije in celi polk dali priimek »Putifar«, dasi niso vedeli, ali je imel egiptovski Putifar brke ali ne. Ali nekdo je nekoč v jezi rekel »Putifar« in beseda »Putifar« se je prijela, kakor da je izrečena pri krstu.

Vzrok tej jezi je bil ta, da je stotnik Alfred Hinski rad kaznoval svoj evojščake za vsak greh, hoteč jih s tem poboljšati in utrditi zoper grešne slabosti. Vojščaki pa, ki so poznali zgodbo »Egiptovskega Jožefa« iz starega testamenta in njegovega krivičnega sodnika Putifarja, so imenovali tudi svojega sodnika, stotnika Alfred Hinskega »Putifar«, dasi pri celi stotnji in niti pri vsem polku ni bilo niti enega »Egiptovskega Jožefa«.

Ko je Janez Črpajč že na večer tistega dne prišel k svojemu stotniku, da se čim preje vpleje v novo službo vojaške umetnosti, je našel stotnika sklonjenega nad zemljevidom avstroogrskih kronovin, nadvojvodin, vojvodin, kneževin in grofij, kakor je nekaj marljivo študiral. Ko je zagledal Janeza Črpajča, je rekel olehkočeno:

»Dobro, da si prišel.«

Črpajč pa je v tem, da mu stotnik pravi »ti«, čutil, da je javno imenovan za častniškega slugo.

»Kako ti je ime,« je vprašal stotnik.

»Janez.«

Črpajč je rekel to besedo, brez običajnega »gospod stotnik«, s čemer je hotel stotniku pokazati, da se že zaveda, da ni več navaden vojščak, nego častniški sluga, kateremu stotnik govori »ti«.

Stotnik je ponovil:

»Janez?... Johann, kaj?«

»Da.«

»Mhm... Dobro! Rekla bova Hans, kaj?«

Črpajč se je nasmehnil in prikimal. Čutil je, da je stotnik doma in sedaj z njim ves drugačen, bolj domač in človeški, kakor pri stotnji, ravno tako, kakor je feldvebel v pisarni krotak, v sobi za moštvo pa divjak.

Stotnik je pomignil Janezu s prstom:

»Pojdi sem, Hans.«

»Črpajč je stopil bliže.

»Poznaš to karto?«

»Zemljevid,« je odvrnil Črpajč.

»Da. Zemljevid avstro-ogrskoe monarhije. Ali si se učil kaj zemlepisja?«

»Učil.«

»Mhm... Tak pokaži mi sedaj, kje je Prlekija. Donnerwetter. Iščem to deželo po celi monarhiji, pa je ne najdem.«

Črpajč je pogledal stotnika.

»V avstro-ogrski monarhiji Prlekija ni dežela.«

»Pa si rekel.«

»Nisem rekel.«

»Rekel si, da si iz Prlekije, zum drei Teufel.«

»To sem rekel. Ali misliš sem kraj. Prlekija je kraj.«

»Kako si mogel to misliti.«

Oči stotnika so postale takšne, kakoršne je videl Črpajč pri stotnji.

»Ker sem mislil, da vprašate za kraj.«

»Zakaj si to mislil?«

»Ker sem mislil, da to itak veste, da sem iz dežele Štajerske.«

»Kako si mogel to misliti, da bi jaz to vedel, zum drei...«

»Ker so vsi ljudje iz našega polka Štajerci.« Stotnik je dobil druge oči.

»Mhm... Donnerwetter. To sem vedel.

Mrmraje nerazumljive besede, se je ujezil nad feldveblom in rekel s srditim glasom:

»Tak pokaži, v katerem delu je Prlekija! Vrag jo vzami!«

Črpajč je pokazal kraj med Muro in Dravo do hrvatske granice in Medjimurja. Njegove oči so bile svetle in v glasu je trepetal ponos:

»To vse je Prlekija, gospod stotnik.

Stotnik je gledal in vprašal:

»A glavno mesto?«

»To je pa Ljutomer. Sedaj je še sicer samo trg. Stari ljudje so govorili, naj bi bil Veržej, ki je tudi trg, a mladina je bolj za Ljutomer.

Stotnik je gledal tisto piko na zemljevidu, ki bi naj bil Ljutomer. Nato pa se obrnil k Črpajču. Gledal ga je nekaj časa s pomilovalnimi očmi in izustil:

»Zares si osel. Spat pojdi.«

Črpajč je udaril s peto ob peto, da je klapnilo, se zasukal in odšel iz sobe.

Ko so meseca oktobra prišli novinci, se je pripetilo, da je k stotnji Alfreda Hinskega prišlo mnogo rojakov Janeza Črpajča. Ko je stotnik svojo stotnijo, spopolnjeno z novim materijalom, pregledaval in spraševal slehernega, od kod je doma, je dobil malone same odgovore:

»Iz Prlekije.«

Zvečer se je potožil svojemu slugi:

»Hans, pomisli. Cela stotnija je sama Prlekija... Zum drei Teufel.«

Črpajč se je nasmehnil veselo.

(Dalje prihodnjič.)

Poziv tobačnim trafikantom v Sloveniji.

Udruženje tobačnih trafikantov v Ljubljani poziva vse trafikante v Sloveniji, da se takoj organizirajo in ustanovijo v vseh večjih okrajih podružnice, h katerim naj se pritegnejo vse trafikanti dotičnega okraja. Te podružnice naj se priključijo centralnemu udruženju v Ljubljani; ker le na ta način bo mogoče doseči uspeh v borbi pri našem nadvse obupnem položaju.

Širši javnosti gotovo ni znano, da so imele dosedaj vse trafike v rokah nepotrebne osebe; sedaj smo jih pa dobili po večini invalidi in vdove, to je vojne žrtve z veččlanskimi družinami. Precejšnji imejtelji trafik so imeli 10% zaslužka. Vsak je imel trafiko sam, ki je lahko izhajal pri takratnih nizkih cenah življenjskih potrebščin in malih režijskih stroških. Toda sedaj, ko so pri eni trafiki dve do tri družine, je pa monopolska uprava znižala prodajni zaslužek najprvo na 6% in zadnji čas je izdala že nov odlok, s katerim se trafikantom z novim letom zniža prodajni zaslužek na 5% namesto, da bi se zvišali procenti na 10% kot je bilo v dobrih predvojni razmerah. Zdi se nam, da mas hoče monopolska uprava spraviti popolnoma na beraško palico, ker že sedaj 6% dobiček ne zadostuje za najskromnejše preživljanje dveh ali treh družin iz ene trafike. Monopolska uprava draži vedno tobačne izdelke, nam voj-

nim žrtvam, težkim invalidom, vdovam in celo slepcem pa jemlje težko priboreni zaslužek. Kje so naši poslanci, ki vse to mirno gledajo!?? Poleg vsega pa, smo si morali denar izposoditi v bankah in ga moramo sedaj z visokimi obrestmi vračevati.

Mnogo je trafikantov, kateri si ne morejo vsled pomanjkanja denarnih sredstev, nabaviti kolekov in znamk za razprodajo.

In končno nas pa še pritiska davčna oblast z visokimi davki; mesto da bi poiskala veriznike, ki se skrivajo po vseh kotih. Vsled teh razmer smo bili primorani, da smo ustanovili udruženje tobačnih trafikantov za Slovenijo, da si pridobimo naše pravice in izboljšamo naš gmojni položaj. Zatoraj tovariši in tovarišice, vsi do zadnjega v organizacijo in uspeh nam bo zagotovljen. Kakor hitro boste ustanovili kako podružnico, nas takoj pismeno obvestite, da vam pošljemo pravila in članske knjižice. Vsi dopisi naj se pošiljajo na gornji naslov. — Novi člani pa se sprejemajo v trafiki v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 1 in sicer vsako nedeljo in praznik v dopoldanskih urah.

Op. uredn. Ker je večina trafikantov vojnih invalidov, vdov in sirot, priobčujemo ta poziv z željo, da se organizirajo vsi v eno enotno organizacijo. Le tako se lahko kaj doseže.

Uradni del.

Razpis službe kurjača in hišnika. Pokojninski zavod za namočence v Ljubljani razpisuje službo kurjača za svojo novo uradno palačo na vogalu Aleksandrove ceste in Gledališke ulice v Ljubljani. Kurjač mora biti več opravil pri centralni kurjavi in pri liftu in mora biti izučen ključavničar ali monter, da bo manja popravila lahko sam izvrševal. Ker bo obenem hišnik, mora biti oženjen. S to službo je združeno prosto stanovanje, kurjava in razsvetljava in mesečni prejemki Din 1500.—

Prosilci morajo v svojih prošnjah, ki jih je treba vložiti do vštetega 15. oktobra t. l. navesti sledeče podatke:

1. Ime in priimek,
2. kraj, dan, mesec in leto rojstva,
3. pristojnost (domovinska pravica) narodnost in vera,
4. imena, rojstne podatke in poklic žene in morebitnih otrok in drugih oseb, ki morda živijo z njim skupaj,
5. podatki o šolski in posebni strokovni izobrazbi,
6. podatke o vojaški službi,
7. podatke o vseh dosedanjih službah z navedbo, zakaj je poedine službe zapustil,
8. podatek, ali je bil že kdaj sodnijsko, policijsko ali disciplinarno kaznovan, kdaj, kje in radi česa,
9. podatek ali je telesno in duševno popolnoma zdrav ali kako bolezen ali napako ima.

Invalidi morajo navesti tudi stopnjo invalidnosti v odstotkih in višino invalidske pokojnine.

Prošnji je treba priložiti v originalu ali v poverjenem prepisu prosiščev rojstni list ali izpisek, domovinski list, poročni list, zadnje šolsko izpričevalo, učno pismo in morebitno spričevalo o pomagalski ali mojstrski izkušnji ali enakovredna izpričevala vojne mornarice, npravstveno izpričevalo in event. odlok o invalidski pokojnini.

Mesto sodnega dostavljaja razpisuje predsedstvo okrajnega sodišča v Ptuj, ki je pridržano za invalida.

Reflektanti naj vložijo pismene prošnje s prilogami najkasneje do 21. 10. t. l. ali pa naj se zgledajo radi vseh potrebnih podatkov pri podružnici U. v. inv. v Ptuj med uradnimi urami.

Razpis trafik. Na javnem natečaju so razpisane sledeče trafike: Gabrovka št. 27, davčni okr. Litija, Babno polje št. 9, davč. okraj Ljubljana okolica, Kozarje št. 16, davč. okraj Ljubljana okolica, Kopačija št. 6, davč. okraj Litija, Rakovnik št. 7, davč. okraj Mokronog, Gorenje Retje št. 2, davč. okraj Velike Lašče, Podhrška št. 6, davč. okraj Kamnik, Gorenja vas št. 30, davč. okraj Kočevje, Koprivnik št. 40, davč. okraj Kočevje, Tomažja vas št. 42, davč. okraj Novomesto in Mokronog št. 2, davč. okraj Mokronog. — Natančni podatki se dobe pri fin. okr. ravnateljstvu v Ljubljani in pristojnih okrajnih upravah finančne kontrole. (Iz Urad. lista šte. 94.)

Naše gibanje.

Naš inventar. Vse podružnice se pozivljajo, da pošljejo izvršnemu odboru sezname vsega inventarja (pisarniške oprave, potrebščine in drugo), da bo zamogel sestaviti gospodar tozadevni natančen pregled.

Podružnica Slovenjgradec se najtopleje zahvaljuje svojemu bivšemu predsedniku tov. Albertu Kopaču, ki je tudi častni član podružnice za njegovo doprinešeno požrtvovalnost in skrb. Ker je samovoljno odstopil vsled nastale zapreke, želi podružnica, da bi skoro zopet postal aktivni delavec.

Podružnica udruženja vojnih invalidov v Ljubljani javlja svojemu članstvu, da so uradne ure od 8. do 14. ure, stranke pa se sprejemajo od 9. do 14. ure.

Podružnica št. Peter v Savinski dolini. — Javljamo vsem tovarišem in tovarišicam, da je po mučni bolezni, katere se je nalezal na bojišču, moral zatisniti za vselej oči naš član in poprej tudi blagajnik tukajšnje podružnice Fr. Žrebelj. V najlepši moški dobi 28 let, moral je zapustiti svet, ženo in dva nepreskrbljena otročka. Revez je hiral in hiral; dne 7. t. m. ob 4. uri popoldne ji shiral do konca. Zaprl je oči, ki se mu niso več odprle. Zaspal je in ni več ustal. Vsaka zdravniška pomoč je bila brezuspešna. Umrli tovariš je bil trajno 60 odstot-

kov dela nezmožen ter je prejemal tako veliko pokojnino, da niti samega sebe ni mogel preživeti. Preostajalo mu ni drugega, nego da si išče zaslužka drugje, da tako vsaj borno in skromno preživi svojo ženo in nedolžne otročičke. In s tem delom se mu je po krivdi drugih skrajšalo življenje na tem svetu. Nesrečna vojaka, koliko možev in fantov si umorila! — Kako žalostno je, ako premišljujemo ali čitamo iz časopisov: v najlepši dobi svojega življenja se je moral ta ali oni preseliti v večnost in ne po svoji krivdi. Povzročitelji krute svetovne vojne kje ste? Ali čutite danes jok in stok naših žen in otrok? Ali slišite naše žene in vojne vdove, ki jokajo, trpijo ter prosijo pomoči za svoje može in svoje gladne raztrgane nedolžne otročičke? — Ne sliši se družega, kot obupni klici »pomoč!«! Toda zaman! Odmev je strašen ter popolnoma prazen. Umrlega tov. Franca Žeblija je na zadnji poti spremljala z društvenim vencem deputacija, ki je bila zelo majhna. Njegovi spremljevalci na zadnji poti so bili tov. predsednik, podtajnik, tovarišica tajnica ter 4—5 članic. Žalostno je, da jih od celega odbora ni moglo več priti. In to izmed 101 članov? Vidi se, kakšen čut imajo nekateri ljudje! Tebi umrli pa kličemo: Naj Ti bo zemljica lahka. —

Društvena deputacija.

Udruženje vojnih invalidov, podružnica Maribor priredi dne 21. oktobra t. l. — za Sv. Martin in okolico vinsko trgatev z godbo v gostilniških prostorih gosp. Berlinger Jožef-a v Vešici št. 13 z bogatim vzporedom. Začetek ob 11. uri dopoldne. Za prvovrstno kuhinjo in pi-jaje je preskrbljeno. K prav obilni udeležbi vabi odbor.

Udruženje vojnih invalidov, podružnica Maribor priredi shod pri Zg. Sv. Kungoti pri Mariboru dne 21. oktobra 1923 ob 3. uri popoldne v gostilniških prostorih gosp. Vaupotič. Vsi organizirani člani se pozivajo, da se shoda polnoštevilno udeležijo, ker se bodo določili nekateri novi poverjeniki (zaupniki) in je toraj shod važnega pomena. Udruženje vojnih invalidov, podružnica Maribor.

Slovenjgradec. Ob priliki zadnje invalidske veselice je na veseljem prostoru našel tovariš Rudolf Goljat zlato uro, last neke tukajšnje gospodične. Ko ji najditelj vrne uro, mu vsa presenečena in ginjena položi kot nagrado 100 dinarjev v roko. Tovariš Goljat, galanten vojni invalid, ne odkloni te nagrade, marveč določi, da pripade tiskovnemu skladu Vojnega Invalida vsota 50 Dinarjev, dočim gre ostala vsota v prid podpornega sklada podružnice v Slovenjgradu. Hvala mu, ki je posnemanja vreden. —

Specijalna komisija za pregled invalidov je v ljubljanskem vojnem okrogu pregledala že nad polovico invalidov, ki so prišli v poštev. Kakor smo informirani ni bilo dosti takih invalidov, ki niso bili upravičeni, ker se je v Sloveniji v tem oziru že pri nadpregledih precej strogo gledalo. Pač pa dobe pri revizijskih pregledih nekatere invalide, ki so imeli za svoje hibe preveč procentov, ali pa se jim je položaj v toliko izboljšal, da so jim mogli nekaj odstotkov odvzeti. Pa tudi take so dobili, da se jim je položaj poslabšal, ali pa, da so imeli sploh premalo procentov. Toda čudno, sama komisija je stala na stališču, da sme takim procen-te zvišati, a ko se je obrnila tozadevno na ministrstvo za socialno politiko, so jim prepovedali zvišati procen-te, temveč jih ona sme samo znižati. To je pa lepo? Iz tega se vidi, zakaj imamo zakon in v kakih slučajih velja in se uporablja. Vendar pa je ministrstvo odgovorilo, da oni, ki se jim je bolezen poslabšala lahko zaprosijo po predpisanem potu za ponovni pregled.

Onim invalidom, ki jim procen-te zmanjša, da komisija takoj novo invalidsko uverjenje, ako pa procenti ostanejo, ne izdajajo komisije nikakih listin.

Opozarjajo se vsi oni invalidi, ki so poklicani na revizijski pregled, da vzamejo s seboj vse dokumente, ki jih imajo doma še od bivših avstrijskih vojaških oblasti. Iste naj pokažejo komisiji, ker s tem lahko preprečijo veliko dvomljivosti in morebitnih nepravilnosti.

Paziti pa je treba, da se vsak poklicani pravočasno odzove vabilu, ker zna imeti drugače usodne posledice.

Dajte nam možnost živeti! Zdramite se narodni poslanci, ki smo Vas tudi mi invalidi volili in nastopile z vso vehemenco, da se reši takoj pošten in pravičen inv. zakon! Pomagajte nam, saj smo tudi mi iz naroda, kakor Vi sami, in neodlašajte več! Mi smo tudi ljudje in hočemo pošteno živeti, živeti, kakor smo si zaslužili, ne pa hirati ob cestnih robovih z lajno v roki.

Kako se danes godi invalidu, navedem svoj primer. Sem 80 odstotni invalid. Nimam nič svojega in sem navezan le na borno invalidnino, ki ne znaša niti 300 K mesečno. Stariši so mi že davno umrli in sem takorekoč na cesti; iščem pa službo 16 mesecev, ali brez uspeha. Niti veselja nimam, da bi si nadalje službo iskal, ker sem naletel vže na tak odgovor: »Obžalujem Vaše stanje odkritosrčno, vendar ne morem smatrati našega posestva kot zgolj zatočišče invalidov«. Pri istem veleposestvu sta zaposlena dva brata: eden pri vinogradih, eden pa pri gozdih. Nima nobeden za to potrebne šole in sta prišla le po priporočilu v službo, čeravno sta bila prej navadna hlapca in ga tudi rada pijeta, dočim tisti, ki ima za to potrebne šole, v službo ne more. Na drugi strani sem dobil odgovor, ki je tudi značilen. Izvedel sem, da je prazno mesto gospodarskega oskrbnika, kjer je oskrbnik šel za vinogradskega nadzornika. Šel sem prosit za vakantno mesto. Toda kako me je presenetil odgovor: da to ni državna služba. Z drugimi besedami: Naj Vam da država službo in naj Vas redi država. Potem sem zvedel, da dotično službo opravlja nestrokovnjak.

Udraženje invalidov nastopi energično, da pride v zakon točka, da morajo tudi privatniki pod gotovimi pogoji sprejemati invalide v službo, zlasti take, ki so kvalificirani. Tudi narodni poslanci, pomagajte nam, da ne ginemo, to je Vaša sveta dolžnost! 80% invalid.

V VRSTE POD PRAPOR NAŠ!

Tovariš iz dežele nam pošilja pesmico, ki jo je sestavil sam, da z njo pozivlja vse sotrpine v stanovsko organizacijo. Pesmica kaže lep izraz njegove duše, ker je z vsem srcem zvest član in sobojevnik v naših vrstah. Glasi se takole:

Kaj skrivate se mučeniki?
Kot da življenja niste vredni,
Treh narodov odrešeniki,
Sedaj med ljudstvom najbolj bedni.

S puškami ste boj končali,
ko šlo za smrt je in življenje.
Zato ste ude žrtvovali,
Da za plačilo bo trpljenje?

Vsi v vrste in na boj ponosno
Da rešite stanovsko pravo.
Hitite da ne bo prepozno
Rešiti invalidsko slavo!

Gustav Fabjančič.

Naši grobovi.

Parastos. V Ljubljani se bo vršila dne 19. t. m. žalna maša za vsemi padlimi tovariši in umrli v vojni službi ter za vsemi našimi dobrotniki. Maša se bo brala v stolnici.

Smrt invalida majorja. V Ljubljani so pokopali dne 3. t. m. vpokojenega vojnega slepca majorja Lukana. Bil je član naše podružnice in je bil obče znana oseba. Njegovi rodbini izražamo najglobokejšo sožalje. Blag mu bodi spomin.

Smrtna kosa je odrezala dne 16. 9. nit življenja našemu tovarišu Juriju Lubec od sv. Marjete niže Ptuja.

V starosti 24 let se je moral preseliti v večnost ter zapustiti ljubi mu sestr. Takoj po preobratu se ga je prišla mučna dolgotrajna bolezen, katero si je nakopal v vojni. Bolehal je in zadnjih 11 mesecev trpel doma, kjer je moral biti stalno v postelji. Bil je 50 odstotni invalid, član podružnice v Cvetkovcih, zelo priljubljen tovariš. Sestrana naše sožalje, vsem pa, ki so ga spremljali tisočera hvala. Pokojnik je prosil oddelek za socialno politiko za pomoč pri zdravljenju, kar mu pa na žalost ni uspelo, revež je prej umrl, ko je bila njegova prošnja uslišana. — Lahka mu zemljica.

Razgled po svetu in domovini.

Kaj je s protezami. Leta 1921 sem bil 4 mesece v Ljubljani radi proteze za desno roko. Potem, ko mi je bila pomejena, so jo obljubili v 4 mesecih izgotoviti. Pretekli sta 2 leti in sem med tem sedemkrat opomnil. Marca 1923 so me poklicali zopet k meri in me potolažili za 4—5 tednov. Vsega skupaj je preteklo 29 mesecev, toda moje proteze ni od nikoder. Kaj se hočem vdati v Božjo voljo, ali proklinjati? Vobnar Josip iz Ptuja.

Poroka. Tovariš Josip Nerat iz Ljubljane se je poročil z gđ. Viko Javoršek. Mlademu paru želimo obilo sreče.

Vojaška dovoljenja za potne liste (pasuše) so odpravljena. Jugoslovanskim državljanom, ki potujejo v inozemstvo, ni treba več iskati dovoljenja od vojaških oblasti. Sedaj je to samo stvar policijskih oblasti in deloma, v gotovih slučajih tudi organov ministrstva za socialno politiko.

Poštna hranilnica za vsa država je začela poslovati dne 1. oktobra t. l. Sedaj je mogoče pošiljati denar po čekih na vse poštne urade v državi.

Zvišanje poštnih pristojbin je odredilo ministrstvo pošte in brzojava od 15. t. m. začeni in še za poštne zavoje. Za zavoje do 3 kg je pristojbina 8 Din, od 3 do 5 kg je 16 Din, do 10 kg 25 Din, do 15 kg 40 Din, do 25 kg 50 Din.

General Maister je tudi upokojen. Službeni List od 2. oktobra t. l. objavlja ukaz o penzioniranju velikega števila oficirjev, med njimi tudi general Maister.

Krst prestolonaslednika je določen na 21. oktober. Boter bo vojvoda od Yorka.

Izenačenje pravoslavne cerkvenega kalendarja se je izvršilo 1. oktobra t. l. Razlika med novim in starim štetjem, ki je dosegla sedaj že celih 13 dni, je pričela po razkolu rimske in izločne cerkve l. 1582.

Železničarska pragmatika sprejeta. Na seji narodne skupščine 2. oktobra je z 109 glasovi proti 70 bila sprejeta železničarska pragmatika. Da bi je ne bilo, bi bilo bolje.

Sloenci v Julijski Krajini so 1. oktobra 1923 postali še bolj brezpravni. Na ta dan je šolska oblast uvedla v 1. razredu na vseh slovenskih šolah italijanski učni jezik. Slovenščina je neobvezen predmet in še to ob posebnih urah kot prost predmet.

Križa italijanskega fašizma. Italijanski fašistovski stranke je prišel v konflikt z Mussolinijem in je zato podal svojo ostavko.

Norea se delajo Italijani iz Grčije. Vzeli so 50 milijonov lir, ki jih je prisodila »Zveza narodov« Italiji iz Grške državne blagajne za to, ker so Albanci vsled krvne osvete ubili italijansko razmejitevno komisijo. Sedaj je pa Mussolini iz teh 50 milijonov lir daroval 10 milijonov za grške begunce iz Male Azije. 40 milijonov pa je obdržal. Zares velika fašistovska velikodušnost.

Razno.

Kako naj uživamo sadje.

Vsako leto se v času, ko najbolj poželimo po svežem sadju, pojavijo pri otrocih kakor tudi pri odraslih razne nerednosti v prebavi, ki imajo svoj vzrok v uživanju sadja. Zato je treba previdnosti pri uživanju svežega sadja.

Sveže, popolnoma dozorelo sadje, zavžito v pravi meri, zdravemu človeku ne more škoditi; pač pa vpliva ugodno, ker vsebuje sladkor in sadne kisline, ki pospešujejo prebavo. Naše telo dobiva po sladkorju in po takozvanih vitaminih ter po mineralnih soleh, ki se nahajajo v sadju, dragocene redilne snovi. Vsled uživanja svežega sadja se snažijo zobje, ki jih sadne kisline tudi nekako desinficirajo.

Vživanje sadja pa ima tudi svojo slabo stran. Predvsem ne smemo vživati nagnitega sadja, ali pa neposredno po sadju piti vodo ali druge pijače. Da bi se v času velike vročine ne smelo vživati sadja, je neutemeljena prazna vera. Samo ob sebi pa je umevno, da se mora sadje, preden ga zavžijemo, dobro osušiti, ker se ga pogosto drže kali različnih bolezni. Tako se na primer, ako ne operemo sadja, lahko prenesejo na človeka jajčica gliste. Ako ugriznemo jabolko, na katero je veter zanesel par majčkenih jajčic gliste, je infekcija gotova. Zlasti na deželi, kjer higijenske razmere niso vedno najboljše, je treba sadje vedno dobro oprati, preden ga zavžijemo.

Prebavljivost posameznih vrst sadja je različna. Najboljše prebavljive so breskve in marelice,

istotako popolnem dozorele slive; hruške in češnje pa se težje prebavijo. Jabolka se prebavijo v treh, štirih urah. Ljudje, ki imajo slab želodec ali bolna prebavila, naj vživajo pečkasto sadje, torej maline, ribizelj, kosmače, jagode in robide le s previdnostjo, ali pa ga naj sploh opuste, ker drobne peške dražijo čreva in vsled tega lahko povzročijo bolezen.

Nadalje se naj sadje ne vživa na tešče in nikdar v večji množini, ker želodec, ako ne prebavi krepkejši snovi, sadja lahko ne zmaguje. So ljudje, ki se po vživanju sadja ne počutijo dobro. V takih slučajih se mora seveda vživanje sirovega sadja opustiti ter vživati le kuhano ali pa s sladkorjem poslano sadje.

Delo in utrujenost.

Fizični napor povzroča, kakor so ugotovili angleški učenjaki, najraznovrstnejše učinke na različne telesne dele.

Cestni delavci, ki tlakujejo s težkimi bati, se najhitreje utrudijo v rokah, ki se pri vsakem udarcu močno pretresejo. To povzroča posebno pri začetnikih hude bolečine. Po 20urni hoji čutimo močno utrujenost v tilniku in v gornjih delih ramen, med tem ko povzroča hiter tek neprijetne bolečine v spodnjem delu nog. Angleški učenjak Crawley, ki je napravil obilo poskusov o najrazličnejših vrstah utrujenosti, pa pravi, da opravljajo najnapornjšo delo kovači, ki kujejo s težkimi kladivi in občutijo že po kratkem času veliko trudnost v ledjih. Mesarja začne boleti pri sekanju mesa naj-

prej zapestje in spodnji del roke. Tudi zdravniki zatrjujejo, da čutijo večjo utrujenost, ko izvršujejo operacijo, v obeh kot pa v rokah.

Pri različnih sportnih panogah se utrudijo najrazličnejši deli telesa. Igralcu tenisa se utruja najprej spodnji del roke; najhujše bolečine čuti v sredincu desne roke in v komolecu. Nogomet urudi koleno. Pri golfu in bilardu, dveh igrah, pri katerih je nervozna napetost zelo visoka in ki ne povzročata posebnega utrujenja telesnih delov, se pa utruja živčni sistem.

Umetni človek.

Ideja, umetno ustvariti človeka, je bila ena najstarejših sanjarij znanstvene romantike in obenem edina, ki je preživela stari in srednji vek in ki se pojavlja tudi v filozofiji nove dobe.

Srednjeveški raziskovalci so umetnega človeka imeli v mislih v dveh oblikah: kot homunkula, ki naj bi se ustvaril kemičnim potom v retorti, in kot povsem mehaničen avtomat. Izmed umetnih ljudi prve skupine je najbolj slovel »homunkulus« znanega zdravnika Aureola Bombasta Paracelsa, katerega je Goethe ovekovečil v svojem »Fausta«.

S konstruiranjem podobnih strojnih bitij so pričeli že stari Grki. Največji sloves na tem polju si je pridobil filozof in mehanik Architas iz Tarenta s svojim lesenim golobom. Kot njegov naslednik in učenec je znan Johannes Regiomontanus. Izmed prvih človeških avtomatov je zlasti zaslovel »turški šahist«, katerega je konstruiral Wolfgang Kempeler, nižji uradnik na dvoru cesarice Marije Terezije. Ta strojni človek je bil petdeset let velika senzacija v Evropi in Ameriki. Avtomat je imel obliko moža v turški noši, ki sedi pri mizi, na kateri se nahaja šahovnica. Ta strojni Turek je igral z najslavnejšimi šahisti one dobe ter zmagoval skoraj v vsaki partiji. Dvignil je levo roko, prijel figuro z dvema prstoma, jo postavil na polje, kamor je spadala, ter potem okorno zopet pustil pasti roko. Pri gibanju se je slišalo rožljanje kakor pri navijanju ure. Pri vsaki potezi je »turški šahist« zmaljal z glavo, gledal nekoliko trenutkov po šahovnici, pokimal pri »šah kraljici« z glave enkrat, pri »šah kralju« pa dvakrat. Kempeler je ves čas mirno sedel pri mizi.

Ta mali uradnik je po svojem »turškem šahistu« zaslovel po vsem svetu. Iz vseh krajev sveta so radovedneži prihajali na Dunaj, da vidijo veliki čudež. Prišli so tudi znani šahovski mojstri, igrali s »Turkom« in bili premagani. Ruski veliki knez Pavel je igral s »turškim šahistom« in izgubil parujo. »Turek« je premagal tudi cesarja Friderika Velikega zaporedoma v treh partijah. Trideset let pozneje se je Napoleon vsedel k partiji, a tudi on, nepremagljivi strateg, ji izgubil igro. Pozneje je kupil »turškega šahista« neki špekulant ter odpotoval z njim v Ameriko. Na potovanju se je brihtni »Turek« naučil tudi moderni »Whist« ter več ameriških bankirjev oskubil za lepe vsote dolarjev. Končna usoda »turškega šahista« ni znana. Na razstavi v Filadelfiji je baje postal žrtev požara.

Kaj je prav za prav bila zagonetka tega Kempelerjevega strojnega človeka? Petindvajset let so si mehaniki in šahovski mojstri belili glave s to tajnostjo, a brez uspeha. Nekateri so trdili, da je bil v Turku skrit šahist, drugi pa so bili mnenja, da je Kempeler, ki je sam bil odličan šahist, s spretno magnetično napravo vodil železne ude strojnega človeka.

A bila zagonetka tega »turškega šahista« kakršnakoli, glasoviti »Turek« Kempelerjev je bil vsekakor prvi posrečeni avtomat, ki je mogel gibati glavo in roke ter s svojim prikritim blufom vzbujal strmenje celega sveta.

Za smeh in kratek čas.

Slabo razpoloženje: Praviš, da si tvojo pokojnino pojedel? — Da, ker mi niso hoteli za njo niti najmanjše stvarice prodati, sem pojedel dinarje. Sedaj bom videl ako bom cel mesec sit.

ZA TISKOVNI SKLAD SO DAROVALI:

Goljat Rudolf, Dovže	Din 50.—
Triller, Slov. Gradec	Din 2.72
Križnar Valentin, Okroglo Naklo	Din 5.—
Nunčič Anton, Celje	Din 2.50
Tome Jernej, Šiška, Ljubljana	Din 2.—
Bec Alojz, Sv. Rupert	Din 6.50

Skupaj Din 68.72

Tovariši posnemajte!

Odgovorni urednik: Franc Belinc.
Tisk tiskarne Maks Hrovatin, Ljubljana.